

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

7 De homine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

habere communia, & ideo Augustinus dicit. Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, ut non dicat fatum, sed providentiam Dei.

QVÆSTIO V.

ARTICVLVS V.

Utrum esse angeli sit accidens eius.

DEINDE quæsitum est de angelis.

¶ Et circa hoc quæsitum sunt duo.

¶ Primo, Utrum esse angeli sit accidens eius, & videtur quod non, quia accidens intelligitur in esse alicui præexistenti: angelus autem non præexistit ipsi esse.

CONTRA Hilarius dicit &c.

RESPON. Dicendum, quod opinio Auic. fuit, quod unum & ens semper prædicant accidens. Hoc autem non est uerum, quia in unum prout convertitur cum ente, signat substantiam rei, & similiter ipsum ens: sed unum prout est principium numeri, signat accidens. Sciendum ergo, quod unum quodque quod est in potentia & in actu, fit actu per hoc quod participat actu superiorē. Per hoc autem aliquid maxime fit actu, quod participat per similitudinem primum & purum actum. Primus autem actus est esse subsistens per se, unde completionem unum quodque recipit per hoc quod participat esse: unde esse est complementum omnis forme, quia per hoc completur quod hæt esse, & hæt esse cum est actu, & sic nulla forma est nisi per esse. Et sic dico quod esse substantiale rei non est accidens, sed actualitas cuiuslibet forme existentis siue sine materia, siue cum materia: & quia esse est complementum omnium, inde est quod proprius effectus Dei est esse, & nulla causa dat esse, nisi in quantum participat operationem diuinam, & sic proprie loquendo, non est accidens, & quod Hil. dicit, dico quod accidens dicitur large ob id, quod non est pars essentie, & sic est esse in rebus creatis, quia in solo Deo esse est eius essentia.

ARTICVLVS VI.

Utrum diabolus cognoscat cogitationes hominum.

SECUNDO quæsitum est, utrum diabolus cognoscat cogitationes hominum.

RESPON. Dicendum, quod cognoscere cogitationes cordis potest contingere dupliciter, in se & per se, & in aliquo effectu. Primo solus Dei est. Hiero. 15. Præuim est cor hominis, & inscrutabile: unde nec angeli sic eas cognoscunt, cuius ratio est triplex. Una, propter debilitatem esse quod habet, eo quod supra gradum quo aliquid est ens in potentia, est gradus quo res sunt in anima. Alia ratio est, quia quod est in ueritate causæ alicuius, non potest cognosci nisi a causâ quæ nata est mouere illa: uoluntatem autem mouet solus Deus. Cum ergo omnes cogitationes dependeant a uoluntate sicut a sua causâ, solus Deus eas cognoscit. Alia ratio est, quia angeli illa quæ cognoscunt naturaliter, cognoscunt per spēs naturaliter inditas, & hæc sunt species rerum naturalium, non autem cogitationum: quia hæc non reducuntur ad causam naturalem, uel non pertinent ad cognitionem naturalium, tamen per effectus cogitationum cognoscunt cogitationes, sicut & homo facit, cum ipsi subtilius cognoscunt effectus, qui causantur ex cogitationibus. Nam secundum cogitationes homo afficitur aliqua passione, & per eas mouetur cor, & hos motus subtilius ipsi cognoscunt quæ nos, & sic aliquid cognoscunt de cogitationibus cordis, & hoc Aug. dicit in li. de diuinat. demo-

num, licet alibi dicat, quod determinare in eis talem cognitionem sit præsumptuosum.

QVÆSTIO VI.

ARTICVLVS VII.

Utrum celum, uel mundus sit æternus.

DEINDE quæsitum est de celo.

¶ Et circa hoc quæsitum fuit.

Utrum celum, uel mundus sit æternus.

RESPON. Dicendum, quod non, sed mundum incipisse est de numero eorum que cadunt sub fine, non sub demonstratione. Nam quæ dependet ex simplici uoluntate Dei, potest esse & non esse: & ad hoc quod non sit, non inducit aliqua necessitas ex parte Dei: diuina autem bonitas, quæ est finis rerum, potest ita esse si non sit mundus, sicut si sit mundus.

ARTICVLVS VIII.

Utrum celum sit animatum.

SECUNDO quæsitum est, utrum celum sit animatum. **R**ESPON. Dicendum, quod de hoc diuersimode sentiunt doctores ecclesiæ. Hiero. n. dicit super celestia, quod sol est aiatus. Dam. hoc negat, & hæc differentia est apud philosophos. Platon. & Arist. ponunt corpora supercelestia animata esse. Anaxago. uero non: & ideo legitur fuisse occisus. Ego autem dico secundum Aug. 2. super Gen. ad literam, quod non refert ad fidem, utrum sic, uel aliter sit: unde hoc non determinat in Enchiridionem, quod si ponamus corpora celestia esse animata, non ideo erunt in iudicio tres ordines iudiciorum. scilicet angelorum, & hominum, & animarum, quia illæ animæ computabuntur cum angelis, & hoc sensisse uidetur ille qui fecit rationem, cum dicit Cæli colorumque uirtutes. Et ratio patet.

QVÆSTIO VII.

ARTICVLVS IX.

Utrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.

DEINDE quæsitum est de homine quantum ad naturam, & quantum ad gratiam, & quantum ad culpam.

¶ Circa primum quæsitum sunt tria.

¶ Primo, Quantum ad animam.

¶ Secundo, De cognitione animæ.

¶ Tertio, de effectu cognitionis.

¶ Circa animam quæsitum sunt duo.

¶ Primo, Utrum anima perficiat corpus immediate, uel mediante corporeitate.

RESPON. Dicendum, quod in nullo corpore est nisi una forma substantialis, cuius est ratio triplex. Prima est, quia si plures, sequens non erit forma substantialis, quæ facit esse simpliciter, sed solum accidentalis, quæ facit esse hoc. Item, si sit acquisita forma substantialis, non erit generatio simpliciter. Item, quia non esset compositum ex anima & corpore unum simpliciter, sed duo simpliciter, & unum per accidens.

Si dicatur corporeitas forma corporis, corporeitas dicitur dupliciter, quandoque tres dimensiones, & hoc non est forma substantialis, sed accidens: alio quando dicitur quedam forma ex qua procedit tria dimensiones, & hæc non est alia forma specifica.

ARTICVLVS X.

Utrum anima traducatur.

SECUNDO, Utrum anima sit ex traduce. **R**ESPON. Dicendum, quod Au. hanc quæsitum non

nem non determinat, sed indeterminatā relinquit in lib. de ecclesi. dogma. sed ille liber non est Aug. sed Geringadii. Greg. etiam non vult determinare, credendum est tamen quod a non, & est una ratio philosophi in li. de animalib. quod impossibile est quod virtus corporea producat id quod excedit corpus, virtus autem feminis est virtus corporea. Alia ratio est 7. met. quia n. quidam posuerunt, q. formae naturales sunt ex creatione, cum materia aeris recipit formam ignis, aut inerat, & sic est latitatio, aut nō inerat. ergo fit de nouo, nō ex aliquo, sed ex nihilo. ergo creatur. Solutio phil. quia forma non fit, sicut nec ens, vel esse habens per se, sed fit compositum quod habet esse subsistens. Si ergo est aliqua forma quae per se subsistat, illa habet per se fieri, anima autem habet esse per se subsistens & remanet corrupto corpore, & ita oportet quod habeat suum fieri.

A siue in beatis. Item destruantur ibi habitus scientiarum, quantum ad modum scientia, quia hic se per intelligit conuertendo se ad phantasmata propter corpus, & non solum propter hoc phantasmata indigemus, sed ad utendum huiusmodi speciebus, & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

ARTICVLVS XIII.

Utrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta.

SECUNDO, utrum uerba humana habeant uim ad mouendum bruta, puta, serpentes.

RESPON. Dicendum, quod aliquid potest habere uirtutem aliquam & sibi propriam naturam, & sibi uirtutem superioris cause. uerbi gratia, commistum ex elementis habet uirtutem unam ex natura elementorum, sibi motum predominantis elementariam habet ex corpore caelesti, sicut quod adamas attrahit ferrum, quod non reducit ad uirtutem elementarem. Aliqui ergo dicunt, quod non solum naturalia corpora, sed artificialia sortiuntur uirtutes aliquas ex impressione corporum caelestium puta, imagines, uel figure sub certa constellatione facte: & sic hoc uerum est. quod super artificialia fit huiusmodi uirtus impressa: potest etiam dici quod uerba prolata in certo tempore habeant efficaciam mouendi, sed hoc non est uerum. Nam in rebus naturalibus omnia quae habent aliquam uirtutem ex corpore caelesti, habent illam consequentem aliquam formam: unde nihil agit ad ad speciem, nisi ex uirtute corporis caelestis, & sic forma est prius unoquoque quam uirtus ad talia. Remota ergo priori remouet posterior. Si ergo huiusmodi uirtutes attribuuntur aliquibus, oportet quod radicentur super formam aliquam: formae autem artificiales non sunt nisi figure quaedam, & ideo falsum est quod uerba, & hmoi, uirtute aliquae habeant ex corpore caelesti: sed si habent aliquae, hoc habent ex spiritu immundo, quod immiscet se uerbis hominum, ut decipiat, secundum Aug. unde aliqui utuntur uerbis fabulosis, falsis, & uanis, quibus ad illudendum homines se immiscet unde oia ista friuola & superstitiosa sunt, & imagines astronomice, in quibus si non addit aliqua expressa inuocatio demonum, tñ est ibi quidam tacitus consensus. Tñ si aliquis dicat uerba Dei, & sacra sine immutatione & fraude, sed bona & diuina intentione, non est incantatio, sed oratio. Chrysostomus super Mat. ibi. Dilatant phylacteria &c. reprehendit illos qui collo uerba euangelii suspendunt, & cum uirtute euangelii non sit in figuris literarum, sed in fide, non tñ damno illos qui super se gerunt euangelium ex deuotione, quia B. Cecilia euangelium Christi semper gerebat in pectore, sine tñ aliqua additione uel uerborum, uel characterum, uel ceterorum suspectorum.

QVODLIBET. XII. ART. XI. XII. ET. XIII. 75

QVODLIBET. XII. ART. XI.

ARTICVLVS XI.

Utrum intellectus humanus cognoscat singularia.

DEINDE quaesitum est de cognitione hois, utrum intellectus humanus cognoscat singularia. RESPON. Dicendum, quod aliquid cognoscitur dupliciter, directe, & indirecte. per reflectionem. Differt autem intellectus humanus & diuinus, quia humanus non cognoscit directe singulare, diuinus autem sic: quia cognitio fit per similitudinem cogniti in cognoscente, & haec est in intellectu nostro per abstractionem a conditionibus indiuiduantibus, & a materia. Et ideo cum reata cognitio fit per speciem, ideo non cognoscit directe nisi uniuersale: intellectus autem diuinus cognoscit non per similitudinem a re acceptam, sed per extensionem suae essentiae ad res, & haec similitudo, scilicet diuina essentia in Deo est omnium quae sunt in re expressa similitudo, & ideo directe cognoscit quicquid est in re, & quod pertinet ad materiam indiuidualem. Sed quarens Philosophus, si separatus est intellectus, & cognoscit quae sunt in materia, dicit quod oportet quod hoc cognoscat, & alia, sicut formas separatas cognoscit intellectu & coniecta materia per imaginationem, aut alio modo. per extensionem, in quantum coniungit phantasma, quod representat sibi phantasma, & sic indirecte cognoscit.

QVODLIBET. XII. ART. XII.

ARTICVLVS XII.

Utrum habitus scientiae acquisitae remaneant post uitam.

DEINDE quaesitum est de affectu cognitionis, & primo utrum habitus scientiae acquisitae remaneant post hanc uitam. RESPON. Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio quidam dicunt quod non, sequentes Auic. in 6. natural. quod species acquisitae non remanent in intellectu possibili, nisi quando in actu intelligit, quod est falsum. Nam intellectus possibilis recipit species, & retinet sibi modum suum: nisi cum ipse sit immobilis, utpote immaterialis & incorruptibilis, recipit species intelligibiles sibi modum suum, & nunquam inde recedunt: & sunt ibi etiam dum actu non intelligit, patet 3. de anima ubi dicitur, quod sunt in anima aliter, quam dum actu intelligit scilicet habitu, & sic dico quod remanent siue in damnatis,

E siue in beatis. Item destruantur ibi habitus scientiarum, quantum ad modum scientia, quia hic se per intelligit conuertendo se ad phantasmata propter corpus, & non solum propter hoc phantasmata indigemus, sed ad utendum huiusmodi speciebus, & iste modus non erit tunc, quia non conuertet se ad phantasmata.

QVODLIBET. XII. ART. XIII.

DEINDE quaesitum est de hoie quantum ad gratiam.

- ¶ Et circa hoc quaeruntur tria.
- ¶ Primo, De sacramentis.
- ¶ Secundo, De uirtutibus.
- ¶ Tertio, De officiis.
- ¶ De primo tria quaesita sunt.
- ¶ Primo, De sacramento gratiae.
- ¶ Secundo, De effectu sacramentorum.
- ¶ Tertio, De unitate ecclesiae.
- ¶ De sacramentis gratiae quaerantur duo.
- ¶ Primo, De baptismo.
- ¶ Secundo, De penitentia.

D. 198.

Tex. co. 27.

3. p. q. 86. ar. 10. & 3. 4. c. & q. 89. c. ad 1. & 2. 4. 7. ar. 3. ad 1. & ner. q. 19. ar. 2. o. c. ar. 143. huius.

ar. 59. & i. p. q. 89. ar. 1. ad 3. & ar. 3. ad 4. & ar. 5. o. & 6. c. & 12. q. 67. ar. 2. o.

Tex. com. 8.

4. di. 34. q. 1. ar. 1. a. prin. & spi. a. 2. c.